

**ROZPŁYNAĆ SIĘ** (47) *vb pf*

rof- (34), roz- (13).

sie (37), się (10).

o jasne.

*inf* rozplynać się (2).  $\diamond$  *fut* 1 sg rozplynę się (2).  $\diamond$  3 sg rozplynie się (14).  $\diamond$  3 pl rozplyną się (10).  
 $\diamond$  *praet* 1 sg m rozplynałem się (1).  $\diamond$  3 sg m rozplynął się (2). *f* rozplynęła się (4). *n* rozplynęło się (4).  $\diamond$  3 pl m pers rozplynęli się (2). *subst* rozplynęły się (2).  $\diamond$  *imp* 3 pl niech, niechaj się rozplyną (2).  $\diamond$  *con* 3 sg n by się rozplynęło (1).  $\diamond$  3 pl *subst* rozplynęłyby się (1).

*Sł stp notuje, Cn s.v. rozplynam się, Linde XVII – XVIII w.*

**1. Rozlać się w różne strony (o cieczy) (7) :** Bo to [mleko] ktore sie richło rozplynie iest barzo rzadkie *FalZioł* V 36; *SienLek* 112v.

*Przen: Rozprzestrzenić się (5) :* *LubPs* M2v; A żadna w ludzyoch nie iest szkodliwiza przygodá/ Iedno gdzye tá plugáwa rospłynie sie wodá [tj. *przekupstwo*]. *RejWiz* 77v; Gdzie okrętem swym Hifzpan/ Włoch Ocean porze/ [...] Sławy głos się rospłynął wálzey o Książętá Moźni Rádziwiłowie *SapEpit* A3.

*rozplynąć się po czym (1):* Ktore [złorzeczenie] [...] yák oley po kofcyách fye yego rospłynęło *LubPs* Zv.

*W porównaniach (2):* *LubPs* Zv; Ktora [swawola] gdy wielkim gwałtem złomiona nie będye/ Pewnie iáko tručiná rospłynie sie wżędzye. *RejWiz* 89v.

**2. Zmienić się w coś płynącego (3) :**

*rozplynąć się w co (1):* Dawnowieczni *Heròes* nie táki žal mieli/ Co od smutku wielkiego drudzy poptałzeli [tj. *zmienili się w ptaki*]. [...] Drudzy się rospłynęli w zdroie wiekoćieczne *KlonŻal* B2.

*Przen (2) :*

*Zwrot: »w płacz, łzami się rozplynać« (1:1):* *OpecŻyw* 19; Iédź w dobrá godźinę/ A byway zász/ póki fye łzami nie rospłynę. *KochPam* 82.

**3. Rozpuścić się, przejść w stan ciekły; liquefieri Vulg, PolAnt; dissolvi, liquefacere se, liquescere, solvi PolAnt; deliquescere Cn (37) :**

**a. Pod wpływem wody, wilgoci (4) :** kładz [to lekarstwo] pod ięzyk á trzymay aż sie rozplynie *FalZioł* V 95; Albo włoż koperwaferu w ocet/ á gdy fye rospłynie/ piegi tym pomázuy *SienLek* 79, 139v.

*rozplynąć się w czym (1):* ktore [łajno krokodyla] sie richło rospłynie w wodzie. *FalZioł* IV 32d.

**b. Roztopić się pod wpływem wysokiej temperatury (4) :** potem [...] powienie floneczny á ciepły wiátr ták iż sie ono wrlfytko [tj. *kawałki lodu*] rospłynie *RejPs* 216v; *BielKron* 31.

*W przeciwstawieniu: »zatwardzić ... rozplynać się« (1):* Położ ty gdzye pod słońcem śnieg/ lod/ wołk/ á wodę/ Położze glinę/ błoto/ wżrzyłz wnet niezgodę. Owo wnet zátwárdzyeie/ owo sie rospłynie *RejWiz* 142.

*Zwrot: »od słońca się rozplynać« (1):* fyn iego [Dedala] wyfoko latał [...] / przeto od słońcá rospłynął sie wołk/ pierze zwypádáło/ przeto vpadł w morze y vtonął *BielKron* 23v.

**c. Przen (od znacz. a. i/lub b.) (29) :**

**Fraza:** »rozpłynęło się (smutkiem) serce« [o emocjach negatywnych: strachu, smutku] = *cor liquefactum est Vulg, PolAnt; cor liquefecit se PolAnt* [szyk zmienny] (4): *Leop Ios 7/5; BibRadz Ez 21/15; iáko wfyfzeli [...] wfyfzy Krolowie Kánaáńcy/ kthorzy nád morzem/ że wyfufzył Iehowá wody Iordanowe przed fynmi Izráelowymi/ afz przefzli/ tedy rozpłynęło fię ferce ich BudBib Ios 5/1; SkarŻyw 179; [BibRadz Ps 21/15].*

**Zwroty:** »rozpłynąć się jako woda« (1): *Leop Ios 7/5cf Szereg.*

»rozpłynąć się jako wosk (od ognia)« = *sicut cera liquefacere se PolAnt* [szyk zmienny] (1): Gdy tę Stároście o fynie nowinę powiedziano: iáko wołk od ognia/ tak fię ferce iego fmutkiem rozpłynęło. *SkarŻyw 179; [BibRadz Ps 21/15].*

**Szereg:** »rozpłynąć a rozpuścić się« (1): I włękło fię ferce ludu wfyfłtkiego/ y rospłynęło á rospuściło fię iáko wodá [*instar aquae liquefactum est*] *Leop Ios 7/5.*

**a) Przestać istnieć, zginąć; stać się słabym, nic niewartym (25) :** á rácz zákryć mie pod cieniem fkrzydł swoich áż fię rospłyną wfyfłtki złołci nádemną. *RejPs 84, 110; Leop Ps 74/4; BielKron 82; Y rozpłyną fię gory pod nim BudBib Mich 1/4, Ex 15/15, Is 34/4.*

**rozpłynąć się od czego (6):** *LubPs gg6, hh4; rozpłyną fię też gory ode krwi ich. BudBib Is 34/3, Is 63[64]/19[1], 64/2[3]; CzechRozm 183.*

**rozpłynąć się przed czym [= skutek czego] (3):** *RejPs 31v; LubPs R4; przed którą [odpowiedzią] fię wywody ich żimne iáko lod/ przed letnią fłoneczną gorácością rospłynąc muřą. CzechRozm 115v.*

**Zwroty:** »rozpłynąć się od gorácości (a. jasności) słonecznej« (2): *BudBib Eccli 3/6 cf »rozpłynąć się jako lod«; CzechRozm 183 cf »rozpłynąć się jako śnieg«.*

»rozpłynąć się jako lod« (1): Wfpomioną ná cię czáfu vtrapienia twego/ a grzechy twoie rospłyną fię iáko lod od iáłności słonecznej [*sicut serenitas in glacie, sic solventur tua peccata*]. *BudBib Eccli 3/16.*

»rozpłynąć się jako śnieg« (1): ták fię prętko [wątpliwości] od iáłności fłowá BOżego rospłyną: iáko śnieg máiowy od fłonecznej gorácości. *CzechRozm 183.*

»wniwecz się rozpłynąć« (1): Wfzytki wfłokości gor w wodách fię ochynęły/ Od oblicza Páńfkiego wniwecz fię rospłynęły *LubPs gg6.*

»rozpłynąć się jako woda(-y)« = *dissolvi sicut aquae, fluere tanquam aqua PolAnt* (5): *RejPs 31v; LubPs O3v; Abowiem nádzieiá człowieká niewdżięcznego [...] rozpłynie fię iáko wodá niczemna. BibRadz Sap 16/29; BudBib Ps 57/7[8]; Rořpłynąłem fye/ iáko wodá práwie/ Kość nie zořtála żadna w fwoim ftáwie. KochPs 31.*

»jako wosk (przed ogniem a. od ognia) się rozpłynąć« [szyk zmienny] (5): A nieynáczey będą rořprořfeni iáko bywa dym fłominá rořprořfon od wiátru y rořpłyną fię iáko wołk od ognia *RejPs 97, 85v, 143; opoki w oney fwey twárdości/ Iáko wołk ták fię rořpłyną od twej obliczności. LubPs hh4, P4v.*

**Synonimy:** 1. rozlać się; 3. rozciec się, rozmoknąć, rozpuścić się.

**Formacje współrdzenne cf PŁYNAĆ.**

**Cf [ROZPŁYNIENIE], ROZPŁYNIONY**